

Thomas so oft die Termini »sacra Scriptura« und »sacra doctrina« füreinander gebrauchen. — Thomas bezeichnet aber dieses Ganze auch als eine »scientia«. Damit will er offenbar sagen, dass die Mitteilung der Offenbarung zunächst in der Heiligen Schrift einen wissenschaftlichen Charakter hat, insofern nämlich die Apostel und Propheten aus den »articuli fidei« ihre Offenbarkeit (das »revelabile«) herausgezogen und erläutert haben.

Im zweiten Teil der Abhandlung werden aufgrund des obigen wissenschaftlichen Zusammenhanges die verhängnisvollen Folge(runge)n der Abwandlung der »sacra doctrina« des Thomas zur Theologie der Theologen gezeigt. Es seien lediglich die folgenden erwähnt:

a) Die »scientia Dei« wird als Grund der Theologie der Theologen betrachtet (z. B. Chenu).

b) Die »sacra Scriptura« wurde als literarisches Ganzes mit allen ihren Sätzen, Worten und folglich auch mit dem ihnen innewohnenden geschichtlich bedingten Weltbild mit der »revelatio divina« identifiziert. Die so gesehene Heilige Schrift wurde als Prinzip des Glaubens und der Theologie (der Theologen) angenommen. Sie wurde also als »sola Scriptura« verstanden. Dieses Prinzip zeigte aber später ihre verhängnisvollen Folge(runge)n gegenüber den naturwissenschaftlichen Entdeckungen (Kopernikus, Kepler, Galilei usw.).

c) Die Philosophie, die Thomas als die »ancilla« der »sacra doctrina« betrachtet, musste im Sinne der »metaphysica« und »theologia« (vgl. In Metaph., Proemium) aufgehoben werden. Sie ist nur oder vorwiegend noch als »logica« und »philosophia naturalis« geblieben.

Die Schlussfolgerung des Autors lautet: Wir müssen die durch die Aneignung der ganzen Struktur der »sacra doctrina« des Thomas übermächtigte Theologie der Theologen gründlich in Frage stellen, wenn wir die verhängnisvollen geschichtlich-doktrinäre, Folge(runge)n einer solchen Theologie endlich beseitigen wollen.

Tomio Vereš

ČUDAN PROBLEM TOME AKVINSKOG: JE LI CRKVA PROPALA

U *Glasi koncila* br. 6 od 17. ožujka 1974. objavljen je moj prijevod »čudnog« članka sv. Tome Akvinskog pod naslovom »Istina, vino, kralj ili žena?« (str. 19.). Prije svega, moram kazati da su u tiskanju moga prijevoda učinjena dva propusta i jedna pogreška. Prvi je propust što naslov toga članka sv. Tome nije tiskan cjelovito, jer on glasi »Što je jače: istina, vino, kralj ili žena?«. Drugi je propust što taj prijevod nisam popratio kratkom napomenom, jer se ovako može dobiti kriva

slika o sv. Tomi Akvinskom i o njegovu načinu mišljenja. Zatim je zabunom učinjena pogreška što su prije moga prijevoda dodane riječi »Ovako je razmišljao sv. Toma Akvinski«, a to ne odgovara potpuno istini. Sada, dakle, želim ispraviti ta dva propusta i ovu pogrešku, a zatim prevesti i prikazati još jedno Tomino čudno »pitanje o bilo čemu«.

Ukratko:

1. To pitanje »Što je jače: istina, vino, kralj ili žena?« nije postavio sâm sv. Toma, nego netko iz publike koja je sudjelovala u njegovoj javnoj raspravi koju je držao 1270. godine u Parizu.

2. Na nekim sveučilištima 13. stoljeća održavale su se oko Božića i Uskrsa posebne rasprave koje su se zvale »pitanja o bilo čemu« (*quaestiones quodlibetales*). To je bila neka vrst slobodne tribine, na kojoj je publika mogla postavljati glasovitom sveučilišnom profesoru svakakva pitanja (i glupa, ali na takva, razumije se, nije odgovarao, osim — možda — šalom). Odatle u tim raspravama šarolikost i neobičnost raznih pitanja, koja su profesora ponekad stavljala u velike neprilike. A pitanja su često postavljali baš drugi sveučilišni profesori i njihovi studenti, koji su glavnoga voditelja rasprave htjeli dovesti u škripac. Tako vidimo da su sv. Tomi Akvinskom postavili vrlo zakučasto i teško pitanje: što pokreće jače čovjeka i njegov život u svijetu: istina (um i razum), vino (jezik i želudac, tj. piće i hrana), kralj (politička sila) ili žena (seks).

3. Tomino mišljenje dolazi do izražaja od onoga dijela članka koji počinje riječju *Odgovaram*. Sve drugo što piše prije toga predstavlja zapravo tuđa mišljenja o tom problemu, dakle stavove nekih profesora, studenata ili bilo koga iz publike.

Pogledajmo to sada na još jednom »pitanju o bilo čemu« o kojemu je sv. Toma raspravljao oko Božića 1270. na Pariškom sveučilištu. Vidjet ćemo da je taj problem i danas vrlo aktuelan.

Rasprava je tekla ovim redom:

- a) najprije je netko iz publike postavio pitanje »Je li . . . ?«;
- b) zatim su neki drugi sudionici iznijeli o njemu svoja mišljenja »Izgleda da nije . . .« i jedno suprotno mišljenje »Ali protiv . . .«!
- c) onda Toma riječju »Odgovaram . . .« daje svoje rješenje pitanja;
- d) i na kraju, odgovara redom na tuđa mišljenja »Odgovor na 1. razlog . . .« itd.

Prijedimo na sam članak! Postavljeno pitanje je glasilo:

Je li ista Crkva ona koja je bila u početku apostolskih vremena i ova danas?

1. Jer današnja Crkva ne živi po pravilima tadašnje Crkve. Tada, naime, crkveni dostojanstvenici nisu nosili u pojasevima zlatan i srebrni novac. A danas . . .

2. Nigdje, nadalje, ne čitamo da su Krist i apostoli imali utvrđene gradove, a današnja Crkva ih ima. Dakle . . .

Ali protiv navedenih razloga je ono što piše u Mateja 28, 20: »Evo ja sam s vama . . . do svršetka svijeta.« Te se pak riječi ne odnose samo na apostole, jer su svi umrli, a svijet još nije svršio. Prema tome, zaključak je jasan . . .

Odgovaram: Ista je Crkva koja je bila u prva kršćanska vremena i ova danas, jer ista je vjera, isti su sakramenti vjere, isti je auktoritet i isto je javno priznavanje vjere. U tom smislu kaže Apostol u 1 Korinćanima 1, 13: »Zar je Krist razdijeljen? (Nipošto).«

Odgovor na 1. razlog: Tekst Mateja 10, 9 u kojemu se o tome govori tumači se na tri različita načina.

Hilarije i Ambrozije tumače ga na mistički način. Riječi »Ne pribavljajte sebi u pojase ni zlatnog novca« hoće reći: u duhovnoj službi nemojte ništa prodavati za zlato; »ni dviju haljina«, to jest ne budite dvolični.

Drugi shvaćaju te riječi u doslovnom smislu, na primjer Augustin, koji kaže da te riječi nisu izražene na zapovjedni način, nego u smislu preporuke, tako da ne griješi onaj tko ih ne izvršuje, a svakako postupa bolje onaj tko ih izvršuje. Smisao bi, dakle, bio: »Ne pribavljajte . . .«, to jest kad idete propovijedati, ne budite zabrinuti za novčanu nagradu koju će vam narod dati »jer radnik zaslužuje izdržavanje« (redak 10.), kao da hoće reći: preporučujem vam da ne nosite toga, jer zaslužujete da dobijete od onih kojima propovijedate. No Pavao se nije držao te preporuke, a ipak nije postupio protiv pravila, nego ga je čak nadmašio.

Drukčije je tumačenje nekih crkvenih Otaca, koji misle da su te riječi izrečene na zapovjedni način, samo što ta zapovijed nije dana za sva vremena, nego jedino za prvo poslanje apostola. Krist ih je, naime, dvaput poslao, to jest Židovima prije svoje muke, a poganima poslije uskrsnuća. Prilikom prvog poslanja rekao je: »Ne idite k poganima« (redak 5.), a prilikom drugoga »Učite sve narode« (gl. 28, 19.). Prvom je prilikom naredio opsluživanje spomenutih stvari, ali drugom prilikom nije.

Razlog je ovome taj što su u prvom poslanju bili poslani samo Židovima, kod kojih je vladao običaj da uzdržavaju svoje učitelje. Zato su

apostoli mogli primati od naroda bez opasnosti sablazni i služiti se podijeljenom im vlašću. Ali kod pogana nije postajao takav običaj, jer oni nisu imali takvih propovjednika, pa bi ih sličan postupak sablaznio, te bi pomislili da apostoli propovijedaju zbog materijalne koristi. Stoga se Pavao među poganima nije držao te zapovijedi. Pa i Gospodin je prilikom drugog poslanja rekao: »Ali sada, tko ima kesu, neka je uzme! Isto tako i torbu!« (Luka, 22, 36.).

Odgovor na 2. razlog: Na taj razlog odgovara Augustin u poslanici *Protiv Donatista*, tumačeći riječi Psalma II, 1 »Zašto se bune narodi«. On, naime, govori o različitim razdobljima Crkve. Bilo je jedno razdoblje kad su kraljevi ustajali protiv Krista. I u tom razdoblju vjernici ne samo da nisu ništa dobivali, nego su ih i ubijali. Ali sada je drukčije razdoblje, kad kraljevi imaju razumijevanja i svjesno služe u strahu Gospodinu Isusu Kristu; oni su sada službenici Crkve. Prema tome, drukčije je povijesno lice sadašnje Crkve i one u početku, ali to je uvijek ista Crkva.

(Usp. *Quaestiones quodlibetales*, XII, q. 13, a. 1.).

Kao što vidimo, Toma Akvinski u ovome kratkom članku prigodničarskog obilježja dotiče problem povijesnosti Crkve s tri stajališta.

U najkraćem dijelu članka »Odgovaram« jezgrovito iznosi s teologijsko-biblijskog stajališta što je za Crkvu *bitno u svim povijesnim razdobljima*.

U odgovoru 1. razlog ukazuje s biblijskog stajališta kako je Crkva već u prva apostolska vremena po Kristovoj izričitoj odredbi i po Pavlovoj misijskoj djelatnosti *mijenjala svoje povijesno lice*.

U odgovoru na 2. razlog iznosi, oslanjajući se na sv. Augustina, kako je Crkva i kasnije bila duboko svjesna ne samo puke činjeničnosti nego i na određen način nužnosti mijenjanja svoga povijesnog lica. Stoga Toma zaključuje svoj članak zbijenom teologijsko-filozofijskom tezom koju, koliko znam, sažetošću misli i ljepotom izraza dosad još nitko nije nadmašio: »*Drukčije je povijesno lice sadašnje Crkve i one u početku, ali to je uvijek ista Crkva.* — *Alius est status Ecclesiae nunc et tunc, non tamen est alia Ecclesia.*«

Na kraju treba naglasiti da Toma ističe povijesno obilježje Crkve protiv onih težnji koje je žele vratiti u njezinu prošlost u *društveno-gospodarskom pogledu*. On dakle, odbacuje ahistorične i arhaizirajuće tendencije u Crkvi, kakve dolaze do izražaja u mišljenjima na početku članka.

Za produblјivanje i tzv. podanašljenje tih Tominih misli, pa i za njihovo posutrašljenje, mogu nam biti od koristi i ove dvije knjige: Karl Rahner, *Šanse kršćanstva u naše doba*, Zagreb 1966., osobito str. 21—27. i 31—45.; W. H. Van De Pol, *La fin du christianisme conventionnel*, Paris, Centurion 1968.